Íslandsdeild þingmannanefnda EFTA og EES 26. nóvember 2021

F R Á S Ö G N

af fundum þingmannanefndar EFTA í Brussel 23.-24. nóvember 2021.

Af hálfu Íslandsdeildar þingmannanefnda EFTA og EES sóttu fundina Bjarkey Olsen Gunnarsdóttir, Hanna Katrín Friðriksson og Jón Gunnarsson auk Stígs Stefánssonar ritara.

Í Brussel átti þingmannanefnd EFTA fund með formanni ráðherraráðs EFTA um fríverslunarmál og fund með formanni utanríkisráðherra EES/EFTA-ríkjanna um EES-samstarfið. Að auki hélt þingmannanefndin eigin fund þar sem helstu dagskrármál voru loftslagsmál, samskipti ESB og Bretlands, innri markaðurinn og COVID-19 og regluverk á sviði gervigreindar.

Á fundi þingmannanefndar EFTA með formanni ráðherraráðs EFTA, Guðlaugi Þór Þórðarsyni utanríkisráðherra, var fjallað um fríverslunarmál. Hnattræn viðskipti drógust verulega saman vegna heimsfaraldurs COVID-19, ekki síst á sviði þjónustuviðskipta þegar ferðamennska hrundi í kjölfar strangra sóttvarnaráðstafana. Vöruútflutningur EFTA-ríkjanna dróst saman um 9% frá árinu 2019 til 2020 og innflutningur um 8%. Það sem af er ári 2021 hafa viðskipti leitað í fyrra horf og nálgast aftur það sem var árið 2019.

Á fundinum var farið yfir stöðu fríverslunarsamninga EFTA við svokölluð þriðju ríki utan Evrópusambandsins. Fríverslunarsamningum hefur fjölgað ört á undanförnum árum og hafa samtök ríkja og einstök lönd í auknum mæli beint sjónum sínum að gerð tvíhliða eða marghliða fríverslunarsamninga. EFTA hefur verið í fararbroddi á þessu sviði og eru gildir fríverslunarsamningar EFTA nú 29 talsins og taka til 40 ríkja. Samningarnir taka alls til um 12% af útflutningsviðskiptum EFTA-ríkjanna. Þingmannanefnd EFTA hefur stutt dyggilega við gerð fríverslunarsamninga samtakanna og hefur beitt sendinefndum og þingmannaheimsóknum til þess að kynna þá og afla stuðnings við gerð þeirra.

EFTA á nú í fríverslunarviðræðum við Indland, Malasíu, Moldóvu og Víetnam. Þá hefur verið ákveðið að hefja viðræður við Kósóvó. Enn fremur er vonast til að hægt verði að hefja viðræður á ný við Taíland á næstu misserum. Fríverslunarsamningi er efnislega lokið við Mercosur sem er tollabandalag fjögurra Suður-Ameríkuríkja, Argentínu, Brasilíu, Paragvæ og Úrúgvæ. Samningurinn er í lagalegri yfirferð og bíður undirritunar. Loks er unnið að uppfærslu eldri fríverslunarsamninga við Chile og Tollabandalag Suður-Afríkuríkja (SACU).

Þá var farið yfir helstu áherslur Íslands meðan á 12 mánaða formennsku í ráðherraráði EFTA stendur. Þær eru m.a. að styrkja EFTA sem helsta vettvang viðskiptastefnu aðildarríkjanna; auka sameiginlega upplýsingagjöf og gagnsæi á sviði viðskiptasamninga og viðskiptastefnu; styrkja eftirlit með því að ákvæði fríverslunarsamninga um sjálfbærni séu virt; sækja fram í yfirstandandi fríverslunarviðræðum við samstarfsríki og vinna jafnframt að uppfærslu eldri fríverslunarsamninga; horfa til þess að hefja fríverslunarviðræður við ný samstarfsríki; og fylgjast grannt með þróun fríverslunarmála á heimsvísu, einkum viðskiptastefnu Bretlands og þróun svæðisbundinna fríverslunarsamninga í Asíu.

Á fundi þingmannanefndar EFTA með utanríkisráðherra Noregs, Anniken Huitfeldt, og sendiherrum Íslands og Liechtenstein var fjallað um stöðu EES-samstarfsins og m.a. farið yfir fund EES-ráðsins sem ráðgerður var sama dag en þar funda fulltrúar EES/EFTA-ríkjanna með fulltrúum ráðs, framkvæmdastjórnar og utanríkisþjónustu ESB. Fram kom að þvert á venju yrði fundi EES-ráðsins ekki lokið með sameiginlegri yfirlýsingu þar sem eitt ríki ESB, Ungverjaland, beitti sér gegn slíku. Að baki er talin óánægja ungverskra stjórnvalda með þá áherslu sem lögð er á samstarf við frjáls félagasamtök, lýðræði, mannréttindi og réttarríkið í verkefnum uppbyggingarsjóðs EES. Ísland, Noregur og Liechtenstein fjármagna sjóðinn sem er ætlað að draga úr félagslegum og efnahagslegum ójöfnuði innan evrópska efnahagssvæðisins. Ekki náðist samkomulag við ungversk stjórnvöld um hvernig staðið skyldi

að úthlutun styrkjanna á yfirstandandi styrkjatímabili, 2014-2021, og því gengu engir styrkir til landsins.

Á fundinum gerði Huitfeldt grein fyrir helstu áherslum nýrrar norskrar ríkisstjórnar í EES-samstarfinu. Þær eru í fyrsta lagi áhersla á að frjáls för og opinn vinnumarkaður stuðli ekki að félagslegum undirboðum. Í öðru lagi áhersla á loftslagsmál og framfylgni samkomulags loftslagsráðstefnu Sameinuðu þjóðanna í Glasgow þar sem Norðmenn hefðu viljað sjá sterkari skuldbindingar en af varð. Loks leggur stjórnin áherslu á að styrkja lýðræði og réttarríkið sem hefur átt undir högg að sækja í nokkrum ríkjum innan EES. Í því sambandi væru uppbyggingarstyrkir EES og Noregs mikilvægt tæki.

Í umfjöllun þingmannanefndar EFTA um innri markaðinn og COVID-19 kom fram að komist hefði verið fyrir helstu aðfangavandamálin sem fylgdu heimsfaraldrinum í upphafi. Helstu hagvísar vísuðu í rétta átt og góður bati hefði verið í hagkerfum innri markaðarins árið 2021. ESB hefði náð að auka framleiðslugetu á bóluefnum stórlega með styrkjum til framleiðenda sem hefði hraðað opnun hagkerfanna. Mikilvægasta skrefið þar var að koma á frjálsri för yfir landamæri innan EES en samræmd bólusetningarvottorð ESB voru þar mikilvægur þáttur. EFTA-ríkin nota hin samræmdu bólusetningarvottorð en alls hafa 600 milljón eintök verið gefin út af þeim.

Frekari upplýsingar fást á vefsíðunni www.efta.int og hjá nefndasviði Alþingis.